

Från Enköping till krigets Mali

- förste psykologen i svensk FN-tjänst

– Det egna känslolivet förflackas på något sätt och det tar tid att bli sig själv igen när man återvänt till Sverige. Det säger Love Mangs, den förste psykolog som ingår i en svensk FN-insats. Livet i Enköping har bytts ut mot en tillvaro i Mali i Västafrika, ett land terroriserat av jihadisterna och andra rebellgrupper.

TEXT: PETER ÖRN FOTO: ULRICA ZWENGER OCH LOVE MANGS

Han väljer räk- och dillgratinerad torsk med kokt potatis, med kommentaren ”nu försöker jag äta så mycket fisk som möjligt”. Det är bara några dagar sedan psykologen Love Mangs återvänt till Sverige från ett 40-gradigt varmt ökenlandskap i norra Mali, och torftiga plastinpackade *rations* i sju fixa menyer som serveras vecka efter vecka på den svenska FN-förläggningen Camp Nobel.

Vi träffas på en lunchrestaurang i Love Mangs hemstad Enköping. Han hoppas få stanna kvar hos sin familj, frun Eva och de vuxna barnen Sebastian och Trazy, i åtminstone ett par veckor innan det är dags att återvända till Mali. Tidpunkten för återresan är

fortfarande lite oklar, liksom om det nu kanske kommer att handla om en längre tidsperiod i Mali än den förra på sex veckor.

Ledigheten i Sverige bryts ofta av telefon samtal från kolleger. Han har nämligen en unik erfarenhet: Love Mangs är den förste psykolog som den svenska försvarsmakten placerat utomlands vid en svensk FN-insats. Nu ingår han i den 25 man starka sjukvårdsplutonen på Camp Nobel.

– När man anställs inom Försvarsmakten måste man skriva på att man är beredd att ta utlandstjänster. Vi är fem psykologer i regionen, och jag är den ende som gjort värnplikten och därför har minst militärt utbildningsbehov.

– Så när förhandsordern kom 2014

om att vi ska bemanna en FN-insats i Mali, och region Mälardalen ska bidra med en psykolog och en sjukgymnast, fick jag frågan, berättar han.

Försvarshälsan är den svenska försvarsmaktens egen företagshälsövern. När den inrättades 2011 sökte Love

Mangs en av de 17 psykologtjänster som kom att tillsättas. Han hade nyligen fått sin legitimation och genomfört sin PTP på en arbetsförmedling, och med den löneutveckling och variation i arbetet som den erbjöd var steget lätt till att söka något annat, kände han. Försvarmakten erbjöd bättre villkor. Och bara

några få år senare har Love Mangs nu placerats utomlands vid en svensk FN-insats, i något som kan liknas vid en utlokaliserad företagshälsovård.

– När jag arbetar i Enköping ser vi 1 500 anställda, vi har en bra känsla för hur situationen ser ut i stort och det finns en kontinuitet i arbetet. I Mali

handlar det om totalt cirka 250 personer och vi har naturligtvis inte samma kontroll över den situation vi befinner oss i. Det krävs också en balansgång för att inte bli för mycket kompisar med de andra så att det riskerar att gå ut över objektivitet och integritet.

Love Mangs placering i norra Mali, ➤

Hunden Musse, en stund i musikstudion och promenader i skogen ger Love Mangs återhämtning under den korta hemmavistelsen innan återresan till Mali.

► en bit utanför staden Timbuktu, avslutas i maj och efter midsommar ska en ny psykolog stationeras på Camp Nobel. Situationen i området just nu är ganska lugn, berättar han. Den bild av läget som exempelvis den i Sverige nu mycket populära filmen Timbuktu ger, med radikala jihadisterna som med hot och våld gör vardagstillvaron svår för lokalbefolkningen, stämmer inte speciellt bra med den situation som just nu råder, menar han.

– Så var det för kanske omkring två år sedan. I dag ser det något annorlunda ut. Men det är klart att en sådan bild skapar oro bland anhöriga hemma i

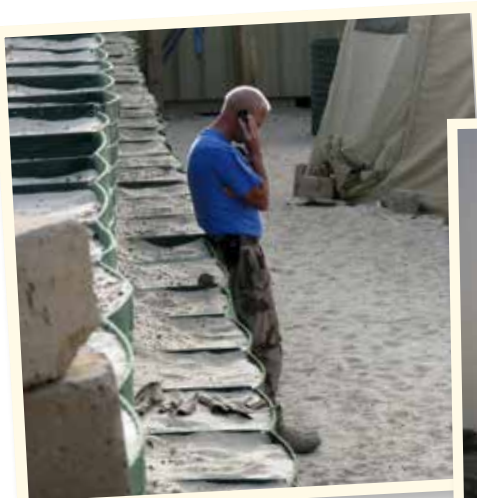
Sverige. För att inte bidra till någon onödigt oro hos mina egna anhöriga försöker jag ge en så adekvat bild som möjligt av situationen, jag berättar om vardagliga saker på campen utan att röja information som kan vara känslig så som hur vi rör oss och planerar att röra oss i miljön, säger Love Mangs, och fortsätter:

– Under 2014 var det ett 30-tal FN-soldater i norra Mali som dödades och det våld som förekommit den senaste tiden har varit några mil bort från vår förläggning. Vi har inte varit i farozonen. Men ska man exempelvis åka in till Timbuktu måste det ske med full skyddsutrustning och med beväpning.

Som psykolog misstänker Love Mangs att han kommer att få mer att göra än de övriga i sjukvårdsplutonen, även om det kan ta lite tid att få en naturlig plats som "icke vitrock" bland sköterskor, kirurger och annan sjukvårdspersonal.

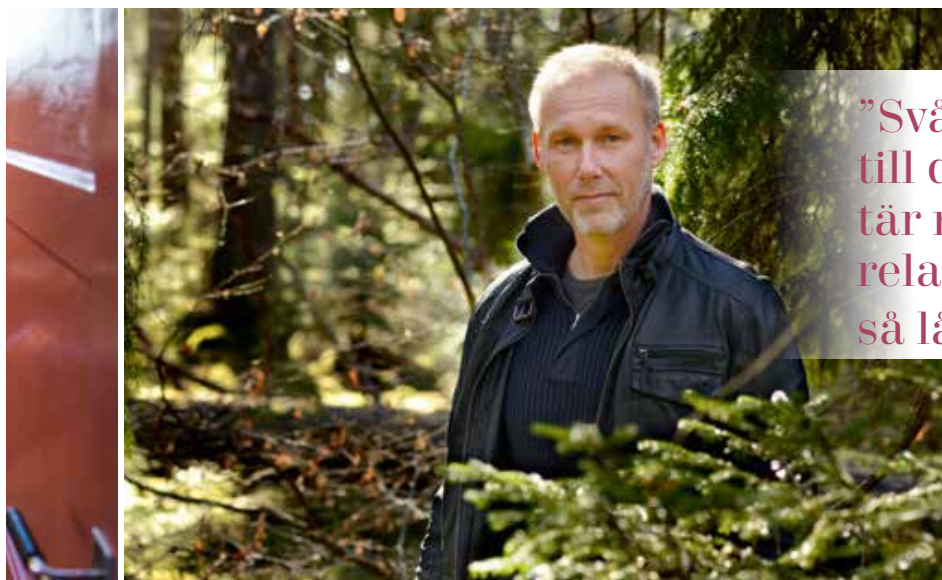
– **Det gäller generellt** i företagshälsovården, psykologrollen befinner sig ju ofta någonstans mellan sjukvård och HR. Utmaningen i Mali ligger framför allt i att vänja den militära organisationen att använda psykologen som en resurs för att främja förbandsanda, vidmakthålla psykiskt stridsvärde och

”Att arbeta med gruppen är också ett förebyggande arbete i händelse av att något händer”

De anställda har få och korta kontakter med anhöriga i Sverige (t.v.). Några ur sjukvårdsplutonen, som leds av en utbildad löjtnant medan psykologer och läkare har graden kapten (t.h.). Foto: Love Mangs

”Svårigheten att knyta an till det som sker hemma tar naturligtvis på en relation. Det känns så långt bort”

förebygga ohälsa, säger Love Mangs.

– En annan skillnad jämfört med i Sverige är att jag måste bygga förtroendet inom en betydligt kortare tidsperiod. En erfarenhet jag redan fått är att psykologer vid framtida insatser tidigt bör ges en taltid på kanske 30 minuter då psykologen beskriver för förbandet vilka tjänster han eller hon erbjuder, hur man ser på sitt eget uppdrag, vilka erfarenheter man har och vad man kan erbjuda för hjälp. Hade jag fått möjlighet till det hade min roll varit tydligare definierad för alla, och jag hade inte behövt arbeta så mycket med smågrupper som jag nu gjort för att få ut den informationen, säger Love Mangs.

Den personal som väljs ut för placering vid en utländsk FN-insats tillhör en hårt selekterad grupp som testats ingående såväl fysiskt som mentalt.

Men att tillbringa sex månader åt gången, vilket normalt är fallet vid FN-tjänst, i en camp i öknen med få möjligheter att lämna förläggningen på grund av hotbilden och en tilltagande tristess i vardagen – uppstigning vid klockan 05:45, kanske en joggingtur på lateriten som lagts ut på sanden och som

sträcker sig som en slinga på 1,5 kilometer inom campens murar, uppställning klockan 7, och därefter en vardag som i stora delar är tämligen händelsefattig, kan ändå tära mentalt. De två gymmen, ett provisoriskt utegym och ett nyare innegym med moderna träningsredskap, är flitigt besökta.

– **Min uppgift i Mali** är i stort sett den samma som på Försvarshälsan i Enköping. Jag ska kunna vara ett krisstöd för enskilda soldater som kanske får ett besked om att något hänt de anhöriga i Sverige, eller som hamnar i en konflikt i gruppen. Tillsammans med förläggningens pastor ingår jag i en krisstödgrupp. Det är också ganska vanligt att personal tagit med sig den känsla av frustration från Sverige, som snabba förändringar i organisationen, otydligheter i ledarskapet etcetera på hemmaplan lett till, till Mali. Det förekommer även att personal drabbas av ångest eller nedstämdhet, säger Love Mangs, och fortsätter:

– Ofta uppkommer tecken på psykisk ohälsa först en tid efter hemkomsten från en militär utlandstjänst, då tankar som ”jag hade kunnat göra en viktig skillnad om inte systemet hindrat mig” och liknande kan infinna sig. Det har vi

sett tidigare efter exempelvis placeringar i Bosnien och Afghanistan.

Love Mangs ska även fungera som bollplank till chefer i frågor om utövande av ledarskapet och bidra med nya perspektiv på hur olika situationer kan hanteras. En bra gruppdynamik är avgörande för att tillvaron på Camp Nobel ska fungera och han beskriver själv tillvaron på förläggningen, liksom Försvarsmakten i stort, som ett ”kollektivistiskt reservat i ett individualistiskt samhälle”.

– Gruppens funktion är central för själva överlevnaden. Jag måste kunna lita på mina kamraters kompetens i ett skarpt läge, kommunikationen måste fungera för att gruppen ska kunna samverka snabbt och effektivt och det måste finnas en tillit där jag är beredd att riskera mitt liv för att undsätta en kamrat och lita på att min grupp gör detsamma för mig.

Gruppen betonas hela tiden, berättar Love Mangs, och den ersätter i viss utsträckning familjen hemma i Sverige.

– Att arbeta med gruppen är för mig därför också ett förebyggande arbete i händelse av att något händer, att någon skadas, då det sannolikt är de med svagare position i gruppen som – sett till negativa psykologiska effekter – kommer att drabbas allvarligast.

Något allvarligt psykiskt sjukdomstillstånd har inte förekommit och Love Mangs tror risken är ganska liten att något sådant inträffar, med tanke på det hårda urvalet.

– En risk som ändå finns är exempel-

FAKTA/KONFLIKTEN I MALI:

■ Sommaren 2012 tog olika al-Qaida-influerade extremistgrupper över två tredjedelar av Malis territorium och shariatalagar infördes. I januari 2013 inledde grupperna en offensiv mot huvudstaden Bamako; Frankrike gav regeringsstyrkorna militärt stöd och regeringen kunde återta kontrollen över stora delar av

Mali. Men det finns fortfarande beväpnade extremistgrupper i norra Mali och i april 2013 antog FN:s säkerhetsråd en resolution om en FN-insats, *Minusma*. Den svenska insatsen utgörs av ett underrättelsekompani och en nationell stödenhet.

■ Källa: Utrikespolitiska institutet

”Att skriva dagbok är ett sätt att följa hur jag förändras av vistelsen i Mali”

► vis biverkningar av vissa malariamediciner, som i allvarliga fall kan likna psykotiska tillstånd. Jag har hört talas om att personer drabbats av det och det jag kan göra i sådana fall är att bidra till att stabilisera personen i fråga under den tid det tar att sätta in ett nytt läkemedel.

Det fanns ingen förberedande utbildning i Sverige som var särskilt inriktad på psykologiskt arbete vid militär utlandstjänst, men Deployment Psychology, en bok utgiven av American Psychological Association och som beskriver evidensbaserade strategier för att främja psykisk hälsa inom det militära, har varit till stor hjälp, berättar han.

– Den tar bland annat upp vikten av att man väljer stabila personer som man gör till sina förtrogna, och även om det inte finns någon på campen som jag kan diskutera specifika psykologiska frågor med så har jag ändå vissa

stödpersoner i sjukvårdsplutonen.

Den förberedande utbildningen på sex månader, då Love Mangs bland annat tog förarbevis för olika militära fordon och fick extra träning i att hantera vapen, gav dock en vink om hur han själv skulle påverkas mentalt av vistelsen i Mali. Utbildningen skedde på olika platser i Sverige och det var under en övning i Värmland under fem-sex dagar som känslan av att leva i ”en egen värld” första gången infann sig. Ett fält-sjukhus skulle upprättas på en kulle och ”skadade” tas omhand.

– **Hela min värld kom snart** att utgöras av denna kulle, av alla nya relationer, av att lära känna utrusningen och annat. Hela tankeinnehållet i vardagen blev utbytt, det mesta kom att handla om praktiska göromål, och personligheten kom att präglas av en socialt konstruktiv pragmatism. Den här känslan, upp-

levelsen, lever man med på campen i Mali och den delar vi förmodligen alla som är där, säger Love.

Effekten kan bland annat bli svårigheter att dela engagemang, att känna empati, med anhöriga i Sverige för vad som sker där hemma. För att dela åtminstone en del av verkligheten med anhöriga fick personalen på förläggningen länge Dagens Nyheter i pdf-format. Den servicen togs abrupt bort, men när man förstod betydelsen av att personalen åtminstone hade någon inblick i vad som hände utanför campen infördes tidningen igen.

– Svårigheten att knyta an till det som sker där hemma tär naturligtvis på en relation. Det känns så långt borta. Det egna känslolivet förläckas på något sätt och det tar tid att bli sig själv igen när man återvänt till Sverige. Själv skriver jag dagbok som en del av erfarenhetsbearbetningen, det är också ett sätt att följa processen hos mig själv och hur jag förändras av vistelsen i Mali, säger Love Mangs.

Några få dagar efter mötet med Love Mangs i Enköping skedde åter ett attentat i Malis huvudstad Bamako omkring 70 mil söder om den svenska förläggningen. Fyra dödades, varav en fransman och en belgare som båda arbetade för EU. Två dagar efter det genomfördes en raketgranatattack mot FN-campen i ökenstaden Kidal i nordöstra Mali. Tre dödades, varav minst en var FN-soldat från Tchad. Ytterligare ett antal skadades. Vem som utförde attacken är oklart. ●

■ Läs mer om tillvaron på Camp Nobel i Mali på Love Mangs blogg på Försvarsmaktens webbplats: <http://blogg.forsvarsmakten.se/malibloggen/>